

กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

จิราวัฒน์ จันทสิทธิ์^{1*} สุวดี อุปปินใจ² พูนชัย ยาวีราช² ประเวศ เวชชะ²

บทคัดย่อ

การวิจัยกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย วัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษารอบแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย 2) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย 3) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย 4) เพื่อประเมินกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน 1) ศึกษารอบแนวคิดการจัดการศึกษาและประเมินกรอบแนวคิดโดยประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ศึกษาสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ด้านจุดแข็งและจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านโอกาสและภาวะคุกคาม โดยการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) กำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย(ร่าง 1) โดยจับคู่รายการในตาราง TOWS Matrix โดยผู้วิจัย 4) ตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย (ร่าง 2) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) ประเมินกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่น ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่การปฏิบัติ 2) ส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในชุมชน 4) ส่งเสริมสถานที่และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการศึกษา 5) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนรู้ 6) พัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ และ 7) ยกระดับคุณภาพการประเมินผลการจัดการศึกษา

คำสำคัญ : กลยุทธ์การจัดการศึกษา คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ

¹นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

² อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: chirawat.cha@crru.ac.th

EDUCATION PROVISION STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF SENIOR CITIZENS LIFE QUALITY IN DENCHAI MUNICIPALITY SUBDISTRICT

Chirawat Chanthasit^{1*} Suwadee Ouppinjai² Phoonchai Yawirach²
Prawat Wetcha²

Abstract

The objectives of this study were: 1) to review the concept of educational management for improving the quality of life for the elderly in Denchai Municipality Subdistrict; 2) to examine the educational environment to improve the quality of life for the elderly; 3) to define the educational management strategies for the elderly; 4) to evaluate the educational management strategies for the elderly. The study was divided into 4 stages. 1) Study conceptual framework of educational management and assess the conceptual framework. 2) Examine the environment of education for the elderly by analyzing the internal environment for strengths and weaknesses and external environment as well as opportunities and threats by means of forum with stakeholders. 3) Define strategies for educational management to improve the quality of life for the elderly in (Draft 1) by matching with TOWS Matrix. 4) Review and validate the strategies by the experts and the stakeholders (Draft 2). 5) Evaluate strategies for educational management for the elderly. The main strategies were: 1) Education policy to improve the lives of the elderly into practice. 2) Promote the use of education budget to improve the quality of life for the elderly. 3) Promote potentiality of elderly for quality of life and good living in the community. 4) Promote settings and environments favorable for education management. 5) Develop technology for learning process. 6) Develop potentiality of personnel in education management for elderly. 7) Upgrade quality of education management evaluation.

Keywords : Education Provision strategies, Quality of Life, Senior Citizens

---

¹ Student Doctor of Education Program in Educational Admimistratio, Chiang Rai Rajabhat University

² Department of Education Admimistratio , Chiang Rai Rajabhat University

* Corresponding author, e-mail: chirawat.chal@crju.ac.th

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ สำหรับผลพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552-2559 พบว่า ปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ด้านโอกาสทางการศึกษา รัฐต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และมีมาตรการต่าง ๆ ให้เด็ก และประชาชนทุกช่วงอายุ สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น และแนวทางการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2576 ที่เกิดจากปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษา คุณภาพของคนไทยทุกคนยังมีปัญหา สำหรับกลุ่มวัยผู้สูงอายุ มีปัญหาเกิดขึ้นจากระบบการศึกษาของประเทศที่ไม่สามารถเตรียมและพัฒนาคนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม สำหรับเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปี ว่า ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) สำหรับประชากรสูงวัยได้เรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะ เพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐาน จำนวนผู้สูงวัยที่ได้รับการบริการการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิต และเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงาน และถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสำหรับกลุ่มการศึกษาเฉพาะด้าน จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น มีการดำเนินไว้ในแผนพัฒนาอย่างชัดเจน สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่จัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ในด้านการจัดการศึกษา สังคมสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส สำหรับจังหวัดแพร่ จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2558 ประชาชนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.83 ของจำนวนประชาชนทั้งหมด และผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.22 ของจำนวนประชาชนทั้งหมด เข้าสู่ระยะสังคมผู้สูงอายุ และแนวโน้มของจังหวัดแพร่ จะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Ageing Society) เทศบาลตำบลเด่นชัย มีจำนวนผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไปมากเป็นอันดับ 2 ของจังหวัดแพร่ คิดเป็นร้อยละ 9.36 สัดส่วนจะเป็นสังคมผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 10 จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัยที่สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย
2. เพื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยและดำเนินการวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และประเมินความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขและใช้เป็นการดำเนินการตรวจสอบสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ด้านจุดแข็งและจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านโอกาสและภาวะคุกคาม โดยการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย โดยจับคู่รายการในตาราง TOWS Matrix โดยผู้วิจัย ได้กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย (ร่างที่ 1)

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย (ร่างที่ 2) โดยการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย ได้กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัยฉบับสมบูรณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

1. กรอบแนวคิดของการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุโดยใช้หลักการของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย 1) ด้านเป้าหมายการจัดการศึกษาหรือปรัชญาการศึกษา 2) ด้านเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการศึกษา 3) ด้านผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดสำหรับการจัดการศึกษา 4) ด้านวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้/วิธีการเรียนการสอน 5) ด้านการเลือกสรรทรัพยากร สื่อ และอุปกรณ์ 6) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษา 7) ด้านผู้เรียน 8) ด้านการวัดและประเมินผล

2. สภาพแวดล้อมของการกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเด่นชัย ผู้วิจัยประชุมระดมความคิด ของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกวิเคราะห์โอกาสและภาวะคุกคาม ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมนั้น ได้ใช้เทคนิค SWOT Analysis

3. กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย ด้วยการจับคู่รายการการประเมินสถานการณ์โดยใช้ ตาราง TOWS Matrix เป็นกรอบการวิเคราะห์การคิดอย่างเป็นระบบ กำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 13 กลยุทธ์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

1. กรอบแนวคิดของการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุโดยใช้หลักการของการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ด้านเป้าหมายการจัดการศึกษาหรือปรัชญาการศึกษา 2) ด้านเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการศึกษา 3) ด้านผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดสำหรับการจัดการศึกษา 4) ด้านวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้/วิธีการเรียนการสอน 5) ด้านการเลือกสรรทรัพยากร สื่อ และอุปกรณ์ 6) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษา 7) ด้านผู้เรียน 8) ด้านการวัดและประเมินผล จากการประชุมผู้เกี่ยวข้องโครงการเพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งกรอบแนวคิดเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้อง อาชญญา รัตนอุบล อ้างถึง Kidd.1973 กล่าวว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับการงาน ความเป็นอยู่ บทบาทและภารกิจของบุคคล ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสม สนองตอบความต้องการของผู้ใหญ่ เจตคติที่ไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ กิจกรรมที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือกำหนดเวลาให้เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมเรียนรู้ที่ใช้เหตุผลมากที่สุด เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ใช้พลังกำลังมาก และการเปลี่ยนแปลงของชีวิตในแต่ละช่วงวัย

2. สภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

2.1 สภาพแวดล้อมภายนอก

2.1.1 ด้านโอกาส ในด้านสังคมและวัฒนธรรม จะเป็นว่าลักษณะของชุมชนและท้องถิ่น อันมีค่านิยม และทัศนคติส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเห็นค่าและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ลักษณะของชุมชนส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษา และการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ส่งเสริมต่อการจัดการศึกษา หากมีการจัดการศึกษาจำนวนผู้สูงอายุเอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาและเป็นไป ความต้องการ ทำให้ผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นโอกาสทำให้เกิดเป็นสังคมแห่งเรียนรู้ มีนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีความชัดเจนในพระราชบัญญัติ กฎหมาย เกี่ยวกับผู้สูงอายุเพิ่มเติมและเอื้อต่อการบริหารงานสามารถนำสู่การปฏิบัติได้ นโยบายของรัฐบาลและนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเชื่อมโยงเกิดการบูรณาการปฏิบัติร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนั้น ทู่นสนับสนุนการดำเนินการจากหน่วยงาน ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ได้กำหนดเป็นนโยบาย จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์โอกาสในการจัดการศึกษาพิจารณาให้ครอบคลุมลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้ามา มีอิทธิพลกับการจัดการศึกษา ผลงานวิจัยที่สอดคล้องของ Fahr (2005 : 798) ได้วิจัยกับ ความต้องการตามอัยาศัยของคนในประเทศเยอรมันตี พบว่า ความต้องการในการเรียนรู้ตามอัยาศัยจะมาจากความสนใจ ความพอใจของแต่ละบุคคล

2.1.2 ด้านภาวะคุกคาม ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทันสมัย ซึ่งมีช่องทางหลากหลาย ซึ่งมีความรู้และวิทยาการแขนงต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้สอนสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ทำให้ระบบเทคโนโลยีไม่สามารถตอบสนองการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การถ่ายทอดความรู้ ข่าวสาร ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีโอกาสรับรู้เรียนรู้มากขึ้น กลายเป็นสังคมความรู้ และส่วนของกฎหมายระเบียบต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนให้ดำเนินการสรรหาบุคลากรการจัดการศึกษากับผู้สูงอายุนำสู่การปฏิบัติ ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ

2.2 สภาพแวดล้อมภายใน

2.2.1 ด้านจุดแข็ง พบว่า มีความชัดเจน ด้านเป้าหมายหรือปรัชญาการศึกษา เป้าหมายเชิงพฤติกรรมด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้กระบวนการคิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมประสบการณ์ใหม่ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอารมณ์สังคมสติปัญญา และการดำรงชีวิตประจำวันเหมาะสมกับความเป็นชุมชนและท้องถิ่น เนื้อหาสาระผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดและใช้ทรัพยากร สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลายเป็นรูปธรรม มีความพร้อมสถานที่และสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษา บรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ และผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนร่วมกัน ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล มีผลทำให้การจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุเป็นไปตามความต้องการ และเป็นรูปธรรมและเห็นต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 แนวคิดการจัดการศึกษา ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วันทำงาน และผู้สูงอายุ มีโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม สำหรับประชากรสูงวัยได้เรียนรู้ ผักผ่อนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐาน จำนวนผู้สูงวัยที่ได้รับการบริการการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิต และเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงาน และถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากขึ้นกับการพัฒนาตนเอง ทำให้เป็นจุดแข็งของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2.2 ด้านจุดอ่อน พบว่า ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบ ชัดเจน เป็นรูปธรรม ขาดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เหมาะสม และการจัดการศึกษาไม่ได้ กำหนดตำแหน่งหรืออัตราด้านการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ และไม่ได้การสนับสนุนเพิ่มเติมของหน่วยงาน สำหรับการประเมินผล มีการวัดและประเมินผล และจากจุดอ่อนของผู้สอนและผู้ถ่ายทอด กระบวนการเรียนรู้/วิธีการเรียนการสอนไม่เหมาะสม สำหรับด้านผู้ถ่ายทอดหรือผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างจริงจัง และเป็นจุดอ่อนของการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมภายใน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย สามารถอธิบายให้เห็นว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้เห็นสมรรถนะของการจัดการศึกษา และอุปสรรคที่หลีกเลี่ยง และในขณะเดียวกันต้องหาทางแก้ไข การวางแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ David (2011: 15) ที่กล่าวว่า ต้องมีจะต้องมีโอกาสและภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก และการกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อน โดยพิจารณาสภาพแวดล้อมภายใน ในการสร้างกลยุทธ์ทางเลือก เป็นกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ นำสู่การปฏิบัติ และคัดเลือกกลยุทธ์โดยพิจารณาเฉพาะกลยุทธ์ที่นำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา

2. กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย ประกอบด้วย

กลยุทธ์หลักส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่การปฏิบัติ ต้องมีการนำนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คู่มือการดำเนินงานตามนโยบายสู่การปฏิบัติ ควรส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือนโยบายจัดการศึกษา การจัดตั้งสมัชชาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น การบริการจัดการนโยบายการจัดการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา และคู่มือการดำเนินงานสอดคล้องกับ พุทธชัย ยาวีราช (2550) การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์หรือแนวทางการสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ มีรูปแบบในเชิงกระบวนการและยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย กระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา 7 ขั้นตอน คือ การตีความนโยบาย การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดหา/ระดมทรัพยากร การดำเนินการ การประเมินและการสร้างความต่อเนื่อง ส่วนที่สอง คือ ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทุกขั้นตอน และอาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2554) การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อม เมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่ วัยแรงงานไปสู่การปฏิบัติ มี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม 3) ด้านการบูรณาการสู่การจัดการศึกษา 4) ด้านงบประมาณ

กลยุทธ์หลักส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ต้องระดมทุนในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์ระดมทุนเพื่อการสนับสนุนสื่อและเทคโนโลยีจากภายนอก สอดคล้องกับ สุวดี อุปปินใจ (2553) กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ พบว่า ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายการระดมและทรัพยากรเพื่อในการพัฒนาการ ด้วยการสร้างเครือข่ายการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาทั้งภายในและนอกชุมชน และการจัดตั้ง กองทุนการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

กลยุทธ์ที่หลักส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในชุมชนโดยเสริมสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยี อบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการอบรมให้ความรู้เรื่องผู้สูงอายุอยู่อย่างไรให้มีความสุข และเสริมสร้างทักษะความสามารถความถนัดผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการจัดกลุ่มผู้เรียนต้องคำนึงถึงความต้องการ ความพร้อม ความเหมาะสมและบทบาททางสังคมของผู้เรียน มีประโยชน์ต่อผู้เรียนระดับความรู้ความเข้าใจความต้องการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ เป็นที่ฝึกประสบการณ์ เกิดการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับเอกพงษ์ อดดมุล (2553, บทคัดย่อ) การใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสภมย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยการใช้แหล่งเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และบุคลากรเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ใช้อาคารสถานที่สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้นำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จัดการความรู้ และได้พัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เป็นแหล่งเรียนรู้ บางส่วนที่ให้ข้อมูลไม่ได้จัดทำเนียบวิทยากร และภูมิปัญญา

ท้องถิ่นไว้ ไม่ได้นำเสนอผลงานการพัฒนาการจากการใช้แหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน และไม่ได้จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้

กลยุทธ์หลักที่ส่งเสริมสถานที่และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับผู้อายุ มีการบริหารจัดการสถานที่อาคารและสภาพแวดล้อม จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับปรุงสถานที่รองรับการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ คมกฤษ จันทร์ขจร (2550:) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา พร้อมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และสอดคล้องกับ สุเพ็ญพร ญาณทอง (2556) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องควบคุมให้สถานที่หลากหลายเปิดกว้าง ส่งเสริมให้แหล่งรู้เรียนแบบกว้าง ๆ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ไม่ห่างไกลจากชุมชน สะดวกในการเดินทาง และสามารถขยายไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้

กลยุทธ์หลักพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนรู้สำหรับการศึกษาระดับสูงอายุต้องสนับสนุนการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีทันสมัย ด้วยการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้จากหน่วยงานอื่น และพัฒนาและปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการศึกษา และจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย สอดคล้องกับอาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2554) จากการวิจัย พบว่า การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุศึกษานาตภาพการจัดการศึกษาและเรียนตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย อนาคตภาพการจัดการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์และมีสุขภาพดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวและสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนสังคม และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมได้ การเรียนรู้ที่ผสมผสานการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาดูตามอัธยาศัยแบบบูรณาการในลักษณะสาระบันเทิง มีการสร้างและส่งเสริมแกนนำผู้สูงอายุเพื่อเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กลยุทธ์หลักพัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ต้องเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาระบบการสรรหาบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา และมีจิตอาสาพัฒนาการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้เคลื่อนที่ในชุมชน

กลยุทธ์หลักยกระดับคุณภาพการประเมินผลการจัดการศึกษา เร่งปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการอบรมกระบวนการวัดผลและจัดทำคู่มือการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของสำหรับผู้สูงอายุประเมินผลการเรียนรู้ และปรับปรุงเทคโนโลยี วัดและประเมินผลระดับความสำเร็จจากเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2554) การประเมินผลส่วนใหญ่ที่ชมรม ผู้สูงอายุติดองการการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้วยการประเมินตามสภาพจริง วิธีการประเมินผลที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษา ให้ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด คือ การสังเกต รองลงมา คือ การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอการนำผลการวิจัยการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยกลยุทธ์หลักที่ส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติการน่านโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ โดยเสนอยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในแผนพัฒนาพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ผลการวิจัยการส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ต้องระดมทุนโดยจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ประสานความร่วมมือองค์กรผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัย ซึ่งเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนด ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนประกันสุขภาพของเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัย ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรสาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ ร้อยละ 15 ของงบประมาณกองทุนแต่ละปีงบประมาณ

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัย ควรมีกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุหรือการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จในการดำเนินการตามกลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำ ขอขอบคุณหน่วยงานเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัย วิทยาลัยชุมชนแพร่ บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชตำบลตำบลเด่นชัย ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลตำบลเด่นชัยทุกคน ที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่ในการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

คมกฤษ จันทรขจร.(2550) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลุ้ยชัย ยาวีราช (2550) การพัฒนารูปแบบการน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2554.

สุวดี อุปนิใจ.(2553). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2559). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2559

อาชัญญา รัตนอุบล สาริพันธ์ สุภวรรณ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา ปาน กิมป ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และระวี สัจจโสภณ. (2552). การศึกษา สภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามการเตรียมความพร้อม เมื่อเขาสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน.

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้สูงอายุไทย

อาชัญญา รัตน์อุบล .วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา .วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา .ปาน กิมปี ระวี สัจ
โสภณ และคณะ. **การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทยตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุกรุงเทพฯ.**

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) สถาบันวิจัยระบบ
สาธารณสุข (สวรส.).

อาชัญญา รัตน์อุบล สาริพันธุ์ ศุภวรรณ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา มนัสวาสน โกวิทยา วรรัตน์ ปทุมเจริญ
วัฒนา ปาน กิมปี ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และระวี สัจโสภณ. (2553). **การ
พัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เอกชัย บุญยาพิษฐาน. **คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ จุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ที่ไม่ทำไม่ได้.**

กรุงเทพมหานคร. สำนักงานพิมพ์ปัญญาชน.

David, F. R. (2011). **Strategic Management: Concepts and Cases (13th ed.)**. New Jersey,
USA: Prentice Hall.

Fahr, R. (2005). **Loafing or learning? -- The demand for informal education**. European
Economic Review, Elsevier, 49(1), 75-98, January